

การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา
ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา
นครสวรรค์ เขต 2*

A STUDY OF ACADEMIC LEADERSHIP OF SCHOOL ADMINISTRATORS
ACCORDING TO IDDHIPADA 4 UNDER THE OFFICE OF THE NAKHON
SAWAN PRIMARY EDUCATIONAL SERVICE AREA 2

พิมพ์พิสุทธิ์ มุสรอด¹ และ ธาณี เกสทอง²

Phimphisut Munrod¹ and Thanee Gesthong²

¹⁻²มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย

¹⁻²Mahachulalongkornrajavidyalaya University ,Thailand

Corresponding Author's Email: pim0872065348@gmail.com

บทคัดย่อ

บทความวิจัยนี้มีวัตถุประสงค์ 1) เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา การผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษาและประสบการณ์ทำงาน เป็นการศึกษาเชิงสำรวจ (Survey Education) โดยศึกษากลุ่มตัวอย่าง ได้แก่ ครู ในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 297 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากการเปิดตาราง (Krejcie and Morgan) เครื่องมือที่ใช้ในครั้งนี้ได้แก่ แบบสอบถามการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 เป็นแบบประมาณค่า 5 ระดับ ซึ่งมีค่าความเชื่อมั่นอยู่ที่ 0.93 วิเคราะห์ข้อมูลโดยหาค่าร้อยละ ค่าเฉลี่ย ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน และการทดสอบค่าที (T-test) และ การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way ANOVA : F-test)

ผลการวิจัยพบว่า 1) ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.15) และทุกด้านอยู่ในระดับมากที่สุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการนิเทศการสอน พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด รองลงมา คือ ด้านวิสัยทัศน์ พันธกิจ ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ และด้านที่มีระดับต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 2) การเปรียบเทียบ พบว่าครูที่มีเพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา มีความคิดเห็นต่อภาวะ

* Received 5 May 2026; Revised 18 May 2026; Accepted 13 July 2026

ผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์เขต 2 ในภาพรวม แตกต่างกัน ที่ระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

คำสำคัญ: ภาวะผู้นำทางวิชาการ, ผู้บริหารสถานศึกษา, อิทธิบาท 4

Abstract

This research article aimed to: 1) study the academic leadership of school administrators based on the Four Iddhipada principles under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2; and 2) compare the academic leadership of school administrators based on the Four Iddhipada principles as classified by gender, age, educational level, training in educational leadership, and work experience. This study employed a survey research design. The sample group consisted of 297 teachers under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2 in the academic year 2025, determined by using the Krejcie and Morgan table. The research instrument was a five-point rating scale questionnaire on the academic leadership of school administrators based on the Four Iddhipada principles, with a reliability coefficient of 0.93. Data were analyzed using percentage, mean, standard deviation

The research findings revealed that: 1) the academic leadership of school administrators based on the Four Iddhipada principles was, overall, at the highest ($\bar{X}$ = 4.87, S.D. = 0.15), and all aspects were also at the highest level. When considering each aspect individually, instructional supervision was found to have the highest mean score, followed by vision and mission, learning atmosphere development, while curriculum and instructional management had the lowest mean score. 2) The comparison revealed that teachers with different gender, age, educational level, work experience, and participation in educational leadership training had different opinions toward the academic leadership of school administrators based on the Four Iddhipada principles under the Nakhon Sawan Primary Educational Service Area Office 2, with statistical significance at the .05 level.

Keywords: Academic Leadership, School Administrators, Iddhipada Principles

บทนำ

ในปัจจุบันโลกมีการเปลี่ยนแปลงอย่างรวดเร็วทั้งด้านเทคโนโลยี นวัตกรรม วิถีชีวิต และโครงสร้างทางสังคม ส่งผลให้ก้าวเข้าสู่ศตวรรษที่ 21 ซึ่งเป็นยุคแห่งความท้าทายและการแข่งขันในหลายมิติ ทั้งด้านเศรษฐกิจ การเมือง การศึกษา สังคม และวัฒนธรรม รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560 มาตรา 54 กำหนดให้รัฐมีหน้าที่จัดการศึกษาแก่เด็กทุกคนเป็นเวลา 12 ปี ตั้งแต่ระดับก่อนวัยเรียนจนถึงภาคบังคับ โดยมุ่งเน้นคุณภาพและความเสมอภาค พร้อมทั้งสนับสนุนการพัฒนาเด็กเล็กอย่างรอบด้าน ทั้งด้านร่างกาย อารมณ์ สังคม และสติปัญญา รวมถึงการส่งเสริมวินัยและการเรียนรู้ที่เหมาะสมตามวัย นอกจากนี้ รัฐยังมีบทบาทในการส่งเสริมความร่วมมือระหว่าง สนับสนุนการเรียนรู้ตลอดชีวิต และกำกับดูแลให้การจัดการศึกษามีคุณภาพตามมาตรฐานสากล โดยต้องมีการจัดทำแผนการศึกษาแห่งชาติ รวมถึงกลไกการดำเนินงานและการติดตามประเมินผลอย่างเป็นระบบ (สำนักงานเลขาธิการสภาการศึกษา, 2564, น. 14)

ในบริบทปัจจุบันที่การจัดการศึกษาต้องเผชิญกับการแข่งขันในระดับนานาชาติ ผู้บริหารสถานศึกษาจึงมีบทบาทสำคัญในการยกระดับคุณภาพและศักยภาพของสถานศึกษาให้ทัดเทียมนานาชาติ โดยต้องมีภาวะผู้นำทางวิชาการที่เข้าใจการปฏิบัติงานของครูและบุคลากรทางการศึกษาอย่างลึกซึ้ง พร้อมทั้งส่งเสริมการแลกเปลี่ยนเรียนรู้ การสะท้อนผลการปฏิบัติงาน และสนับสนุนการจัดการเรียนการสอนอย่างต่อเนื่อง รวมถึงเปิดโอกาสให้บุคลากรพัฒนาศักยภาพตามความเหมาะสม แนวทางดังกล่าวสอดคล้องกับแนวคิดองค์การแห่งการเรียนรู้ ซึ่งมีบทบาทสำคัญต่อการพัฒนาองค์กรในยุคปัจจุบัน โดยภาวะผู้นำที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพของโรงเรียนและการยกระดับคุณภาพการศึกษาอย่างเป็นรูปธรรม คือการที่ผู้บริหารแสดงภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างต่อเนื่องและชัดเจน (กรองกาญจน์ อรุณเมฆ, 2564, น. 2)

สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 มีจำนวน 141 โรงเรียน บุคลากร 1759 คน ครอบคลุม 5 อำเภอ จากรายงานปีงบประมาณ 2567 พบว่า ทุกโรงเรียนจัดทำและนำเสนอ SAR ผ่านระบบ E-SAR OBEC ครบถ้วน อย่างไรก็ตาม ระบบประกันคุณภาพภายในของบางแห่งยังขาดการบูรณาการกับการปฏิบัติงานจริง และเอกสารบางส่วนไม่สอดคล้องกับบริบท ส่งผลให้ข้อมูลไม่ถูกนำไปใช้พัฒนาอย่างเป็นระบบ ดังนั้น จึงควรส่งเสริมการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหาร เพื่อยกระดับคุณภาพการจัดการศึกษาให้มีประสิทธิภาพและความยั่งยืน

ผู้วิจัยจึงมีความประสงค์ที่จะศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 โดยมีวัตถุประสงค์เพื่อเปรียบเทียบปัจจัยส่วนบุคคลที่ส่งผลต่อภาวะผู้นำทางวิชาการและบูรณาการหลักพุทธธรรมสำหรับการศึกษาค้นคว้า เพื่อให้หน่วยงานที่เกี่ยวข้องนำผลการศึกษาไปประกอบการกำหนดนโยบาย ให้มีประสิทธิภาพตามนโยบายการพัฒนาการศึกษาของกระทรวงศึกษาธิการ

วัตถุประสงค์ของการศึกษา

1. เพื่อศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2
2. เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

วิธีดำเนินการศึกษา

การศึกษาเรื่อง การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 เป็นการวิจัยเชิงสำรวจ (Survey Education) ดังต่อไปนี้

1. ประชากรและกลุ่มตัวอย่าง

1.1 ประชากรที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 1,253 คน จาก 141 โรงเรียน (สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2, 2568)

1.2 กลุ่มตัวอย่างที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ ได้แก่ ครูผู้สอนในสถานศึกษาสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ปีการศึกษา 2568 จำนวน 297 คน โดยกำหนดขนาดกลุ่มตัวอย่างจากตารางสำเร็จรูปของ Krejcie and Morgan และใช้วิธีการสุ่มแบบแบ่งชั้นภูมิ (Stratified Random Sampling) ตามขนาดของสถานศึกษา เพื่อให้กลุ่มตัวอย่างมีความครอบคลุมและเป็นตัวแทนของประชากรอย่างเหมาะสม

2. เครื่องมือที่ใช้ในการศึกษา

เครื่องมือที่ใช้ในการวิจัยครั้งนี้ เป็นแบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 ซึ่งผู้วิจัยสร้างขึ้นจากการศึกษาเอกสาร แนวคิด ทฤษฎี และงานวิจัยที่เกี่ยวข้อง โดยแบ่งออกเป็น 2 ตอน ดังนี้

ตอนที่ 1 แบบสอบถามเกี่ยวกับข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม มีลักษณะเป็นแบบตรวจสอบรายการ (Checklist) ประกอบด้วย เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการผ่านการอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษา

ตอนที่ 2 แบบสอบถามเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 มีลักษณะเป็นแบบมาตราส่วนประมาณค่า (Rating Scale) 5 ระดับ ตามแนวคิดของลิเคิร์ต (Likert Scale) ครอบคลุม 4 ด้าน ได้แก่ 1) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย 2) ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน 3) ด้านการนิเทศการสอน และ 4) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้

โดยกำหนดเกณฑ์การแปลความหมายค่าเฉลี่ย ดังนี้

4.51–5.00 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมากที่สุด

3.51–4.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับมาก

2.51–3.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับปานกลาง

1.51–2.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อย

1.00–1.50 หมายถึง มีความคิดเห็นอยู่ในระดับน้อยที่สุด

3. การหาคุณภาพเครื่องมือ

3.1 ศึกษาและสังเคราะห์เอกสาร แนวคิด ทฤษฎี เพื่อกำหนดองค์ประกอบภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยกำหนดองค์ประกอบ 4 ด้าน ได้แก่ การกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ และเป้าหมาย การบริหารหลักสูตรและการสอน การนิเทศการสอน และการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ เพื่อนำไปพัฒนากรอบแนวคิดและแบบสอบถาม

3.2 ศึกษารูปแบบและวิธีการสร้างแบบสอบถาม แล้วจัดทำแบบสอบถามตามกรอบแนวคิดให้ครอบคลุมภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักอิทธิบาท 4 โดยกำหนดองค์ประกอบ 4 ด้าน และเสนอต่ออาจารย์ที่ปรึกษาเพื่อตรวจสอบและปรับปรุง

3.3 นำแบบสอบถามที่ปรับปรุงแล้วเสนอผู้เชี่ยวชาญจำนวน 3 คน เพื่อตรวจสอบความตรงเชิงเนื้อหาให้มีความถูกต้องและชัดเจน จากนั้นคำนวณค่าดัชนีความสอดคล้อง (IOC) ของแต่ละข้อคำถาม และคัดเลือกเฉพาะข้อที่มีค่า IOC ตั้งแต่ 0.50 ขึ้นไป

3.4 นำแบบสอบถามไปทดลองใช้กับครู จำนวน 30 คน ซึ่งไม่ใช่กลุ่มตัวอย่าง เพื่อทดสอบความเชื่อมั่น โดยคำนวณค่าสัมประสิทธิ์แอลฟาของครอนบาคด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ได้ค่าความเชื่อมั่นเท่ากับ 0.93 ซึ่งอยู่ในระดับสูง

4. การเก็บรวบรวมข้อมูล

ในการวิจัยครั้งนี้ ผู้วิจัยได้ดำเนินการเก็บรวบรวมข้อมูลตามขั้นตอน ดังต่อไปนี้

4.1 ผู้วิจัยขอหนังสือจากบัณฑิตวิทยาลัย มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย ถึงผู้อำนวยการสถานศึกษาในสังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 เพื่อขอความอนุเคราะห์ในการเก็บรวบรวมข้อมูลจากกลุ่มตัวอย่าง

4.2 ผู้วิจัยดำเนินการแจกแบบสอบถามให้แก่ครูผู้สอนที่เป็นกลุ่มตัวอย่าง จำนวน 297 คน พร้อมชี้แจงวัตถุประสงค์ของการวิจัยและวิธีการตอบแบบสอบถาม เพื่อให้ผู้ตอบแบบสอบถามมีความเข้าใจตรงกัน

4.3 ผู้วิจัยรวบรวมแบบสอบถามกลับคืน ตรวจสอบความสมบูรณ์ของข้อมูล และได้รับแบบสอบถามที่สมบูรณ์กลับคืน จำนวน 297 ฉบับ คิดเป็นร้อยละ 100

4.4 ผู้วิจัยนำข้อมูลที่ได้จากแบบสอบถามไปวิเคราะห์ข้อมูลด้วยโปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ เพื่อสรุปผลการวิจัยต่อไป

5. การวิเคราะห์ข้อมูล

ผู้วิจัยดำเนินการวิเคราะห์ข้อมูลจากแบบสอบถาม โดยใช้โปรแกรมสำเร็จรูปทางสถิติ ดังนี้

5.1 วิเคราะห์ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการผ่านการอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษา โดยการหาค่าความถี่ (Frequency) และค่าร้อยละ (Percentage) แล้วนำเสนอในรูปแบบตารางประกอบคำบรรยาย

5.2 วิเคราะห์ระดับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย (Mean: $\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (Standard Deviation: S.D.) แล้วแปลผลตามเกณฑ์การแปลความหมายของค่าเฉลี่ย 5 ระดับ

5.3 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามเพศ และการผ่านการอบรมเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางการศึกษา โดยใช้การทดสอบค่าที (t-test)

5.4 เปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 จำแนกตามอายุ ระดับการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน โดยใช้การวิเคราะห์ความแปรปรวนทางเดียว (One-Way Analysis of Variance: One-Way ANOVA) และกำหนดระดับนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05

1. ข้อมูลทั่วไปของผู้ตอบแบบสอบถาม วิเคราะห์ข้อมูลโดยแจกแจงความถี่ และค่าร้อยละ นำเสนอเป็นตารางประกอบคำบรรยาย

2. การวิเคราะห์ข้อมูล ซึ่งผู้ศึกษาวิเคราะห์สภาพภาวะผู้นำทางวิชาการ ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียนในเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยการหาค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) และค่าส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) จากนั้นแปลความหมายโดยใช้เกณฑ์มี 5 ระดับ

ผลการวิจัย

ผลการวิจัยมีความสอดคล้องกับวัตถุประสงค์และสมมติฐานของการวิจัย มีการใช้สถิติที่เหมาะสมและนำเสนอข้อมูลอย่างเป็นระบบ อย่างไรก็ตาม ยังพบข้อจำกัดด้านความสมเหตุสมผลของข้อมูลเชิงสถิติ โดยเฉพาะค่าเฉลี่ยที่สูงมาก ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐานที่ต่ำผิดปกติ และค่า F ที่สูงเกินกว่าปกติในงานวิจัยทางการศึกษา จึงควรตรวจสอบความถูกต้องของการคำนวณและการบันทึกข้อมูลอีกครั้ง รวมทั้งควรเพิ่มเติมการวิเคราะห์เปรียบเทียบรายคู่ (Post Hoc Test) เพื่อให้ผลการวิจัยมีความน่าเชื่อถือและสมบูรณ์ทางวิชาการมากยิ่งขึ้น

1) ผลการวิเคราะห์ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

ตารางที่ 1 แสดงค่าเฉลี่ย ($\bar{X}$) ส่วนเบี่ยงเบนมาตรฐาน (S.D.) ของความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวม

(N=297)

ที่	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2	ระดับความคิดเห็น			
		$\bar{X}$	S.D.	แปลผล	ลำดับ
1	ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย	4.91	0.19	มากที่สุด	2
2	ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน	4.73	0.12	มากที่สุด	4
3	ด้านการนิเทศการสอน	4.94	0.14	มากที่สุด	1
4	ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้	4.90	0.21	มากที่สุด	3
	รวมเฉลี่ย	4.87	0.15	มากที่สุด	

จากตารางที่ 1 พบว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ($\bar{x}$ = 4.87, S.D. = 0.15) พบว่า ด้านที่มีระดับสูงสุด เมื่อพิจารณาเป็นรายด้าน คือ ด้านการนิเทศการสอน ($\bar{x}$ = 4.94, S.D. = 0.14) ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ($\bar{x}$ = 4.91, S.D. = 0.19) ด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ ($\bar{x}$ = 4.90, S.D. = 0.21) และด้านที่มีระดับต่ำสุด คือ ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ($\bar{x}$ = 4.73, S.D. = 0.14)

2) ผลการเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ได้แก่ เพศ อายุ ระดับการศึกษา การผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา และประสบการณ์ทำงาน

ตารางที่ 2 การเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2

(N=297)

ปัจจัยส่วนบุคคล	ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอริยบท ๔		
	ค่าสถิติ	p-value	สรุปผลการทดสอบสมมติฐาน
1) เพศ	-3.45	0.00	มีนัยสำคัญทางสถิติ
2) อายุ	191.39	0.00	มีนัยสำคัญทางสถิติ
3) ระดับการศึกษา	-3.74	0.00	มีนัยสำคัญทางสถิติ
4) ประสบการณ์ในการทำงาน	136.88	0.00	มีนัยสำคัญทางสถิติ
5) การผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา	-3.45	0.00	มีนัยสำคัญทางสถิติ

*มีนัยสำคัญที่ระดับ .05

จากตารางที่ 2 พบว่า กลุ่มตัวอย่างที่มีสถานภาพแตกต่างกัน มีความคิดเห็นเกี่ยวกับการศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอริยบท 4 สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2 แตกต่างกันอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติที่ระดับ .05 ซึ่งเป็นไปตามสมมติฐาน

อภิปรายผล

1) การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอริยบท 4 ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษานครสวรรค์ เขต 2

พบว่า โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด ทั้งนี้อาจเป็นเพราะ การนำหลักอริยบท 4 มาบูรณาการเข้ากับวิธีการทำงานอย่างเป็นรูปธรรม โดยเริ่มจากการสร้าง ฉันทะ หรือความรัก ในการกิจการศึกษาที่ถ่ายทอดจากผู้บริหารสู่ครู ผลิตกับการใช้ วิริยะ และ จิตตะ ในการจัดจ่อต่อการกิจการเรียนการสอน ซึ่งเมื่อนำมาประยุกต์ใช้ร่วมกับการ วิมังสา หรือการรู้จักไตร่ตรองและปรับปรุงงานอยู่เสมอ จึงส่งผลให้เกิดวงจรการทำงานที่มีคุณภาพ โดยเฉพาะอย่างยิ่งในมิติของการนิเทศการศึกษาที่มีความเข้มข้น มีกระบวนการกำกับ ติดตาม และส่งเสริมที่มีใช่เพียงการตรวจสอบตามระเบียบ แต่เป็นการสะท้อนผลการปฏิบัติงานอย่างมีกัลยาณมิตร และต่อเนื่อง กระบวนการนี้เองที่แปรเปลี่ยนนโยบายการพัฒนาผู้บริหารให้กลายเป็นผลลัพธ์ที่จับต้องได้ โดยมี 'คุณภาพของผู้เรียน' เป็นเป้าหมายสูงสุด ส่งผลให้การดำเนินงานวิชาการในภาพรวมมิได้เป็นเพียงการทำตามหน้าที่ แต่เป็นการขับเคลื่อนองค์กรที่เน้นประสิทธิภาพและการพัฒนาที่ยั่งยืนอย่างแท้จริงสอดคล้องกับ ดาราวรรณ ศรีกาญจนา (2562) ได้ศึกษาเรื่อง “รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษา

มัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร” ผลการวิจัยชี้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมของผู้บริหาร ในด้านการนิเทศ กำกับ ติดตาม ประเมินผล อยู่ในระดับมาก โดยประเด็นที่โดดเด่นที่สุดคือ การที่ผู้บริหารทำงานร่วมกับครูในการวางระบบนิเทศการสอนอย่างเป็นระบบ สอดคล้องกับ ฉัตรชัย จันทา (2563) พบว่า โดยภาพรวมด้านการพัฒนากระบวนการเรียนการสอนอยู่ในระดับมากประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารส่งเสริมให้ครูพัฒนาการจัดการเรียนการสอนให้ สอดคล้องกับ พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ (2563) ที่พบว่า ด้านการสร้างบรรยากาศแห่งการเรียนรู้โดยรวมอยู่ในระดับมาก ($\bar{X}=4.39$, S.D. = 0.67) โดยประเด็นที่มีค่าเฉลี่ยสูงสุดคือ ผู้บริหารทุ่มเทเวลาในการปฏิบัติงานอย่างสม่ำเสมอ สะท้อนถึงความตั้งใจและความรับผิดชอบในการส่งเสริมบรรยากาศที่เอื้อต่อการเรียนรู้และการพัฒนาคุณภาพการศึกษาอย่างต่อเนื่อง และสอดคล้องกับงานวิจัยของ Blasé และ Blasé (2002) ที่พบว่า ผู้บริหารมีพฤติกรรมการปฏิบัติงานในระดับมาก โดยสนับสนุนแหล่งเรียนรู้ทางวิชาการ ส่งเสริมการพัฒนาตนเองของครู จัดกิจกรรมแลกเปลี่ยนเรียนรู้ เช่น การเยี่ยมชั้นเรียน รวมทั้งจัดอบรมด้านการสอน และกระตุ้นให้ครูศึกษาจากหนังสือและบทความวิชาการ เพื่อนำไปปรับปรุงวิธีสอนอย่างต่อเนื่อง

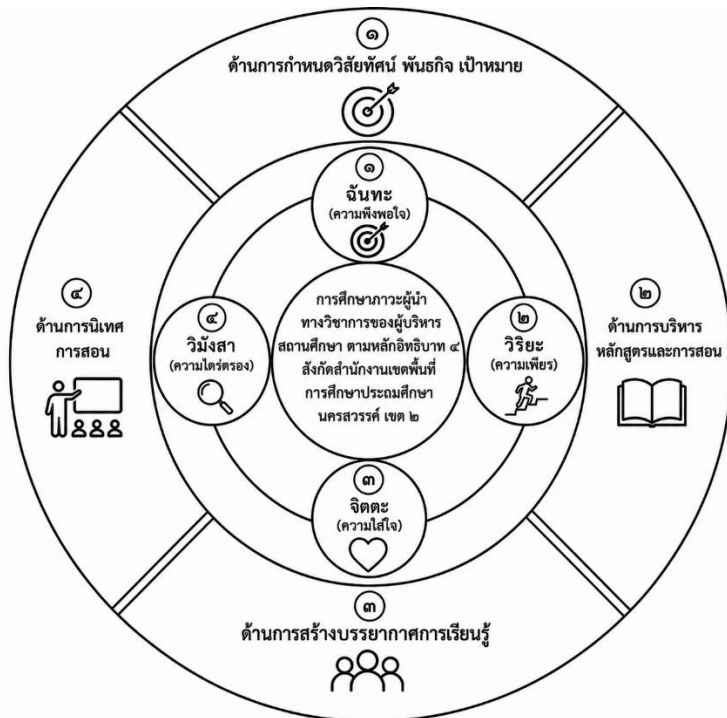
2) เพื่อเปรียบเทียบภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ของโรงเรียน สังกัดเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษา นครสวรรค์ เขต 2 ตามความคิดเห็นของครู จำแนกตาม เพศ อายุ ระดับการศึกษา ประสบการณ์ทำงาน และการผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา

ผลการทดสอบสมมติฐานพบว่า ปัจจัยพื้นฐานของครูทั้งในด้าน เพศ อายุ ระดับการศึกษา การผ่านการอบรมเกี่ยวกับผู้นำทางการศึกษา และประสบการณ์ในการทำงาน เป็นตัวแปรสำคัญที่ทำให้เกิดความเหลื่อมล้ำในมุมมองต่อภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ ซึ่งข้อค้นพบนี้สะท้อนให้เห็นว่า ครูที่มีช่วงวัยหรือประสบการณ์ในการทำงานที่ต่างกัน ย่อมมีกรอบแนวคิดและความคาดหวังต่อบทบาทการนำของผู้บริหารที่ไม่เหมือนกัน เช่น ครูรุ่นใหม่อาจคาดหวังการสนับสนุนด้านเทคโนโลยี ในขณะที่ครูอาวุโสอาจให้ความสำคัญกับการบริหารจัดการเชิงระบบ นอกจากนี้ การที่ครูซึ่งผ่านการอบรมด้านผู้นำแสดงทัศนคติที่แตกต่างจากกลุ่มที่ไม่เคยผ่านการอบรมอย่างชัดเจนนั้น ตอกย้ำให้เห็นว่า กระบวนการพัฒนาบุคลากรคือตัวแปรต้นที่เปลี่ยนกระบวนการทัศนคติของครู การอบรมไม่เพียงแต่ให้ความรู้ตามทฤษฎี แต่ยังช่วยสร้าง 'แว่นตา' ในการมองพฤติกรรมบริหารที่ซับซ้อนขึ้น ทำให้ครูกลุ่มนี้สามารถวิเคราะห์บทบาทของผู้บริหารได้รอบด้านมากกว่าเพียงการมองแค่ผิวเผิน ส่งผลให้เกิดการประเมินที่มีความสมเหตุสมผลและสอดคล้องกับมาตรฐานทางวิชาการมากขึ้น ผลการศึกษาดังกล่าวสอดคล้องกับงานวิจัยของวิมลวรรณ แจ่มนิล (2565) และทัศนาวรรณประภา (2560) ที่พบว่าปัจจัยส่วนบุคคลมีผลต่อความคิดเห็นเกี่ยวกับภาวะผู้นำทางวิชาการ รวมทั้งสอดคล้องกับพิพัฒน์พงษ์ วิเศษ (2563) ที่ชี้ให้เห็นถึงการเสริมสร้างศักยภาพครูด้วยวิธีการอบรมนั้น คือตัวแปรสำคัญที่เข้าไปปรับเปลี่ยนทั้งระบบความคิดและการรับรู้ในเชิงบริหารจัดการ ผลของ

การอบรมจึงมิได้จำกัดอยู่เพียงแค่ทักษะส่วนบุคคล แต่ยังส่งผลกระทบโดยตรงต่อมาตรฐานการจัดการเรียนการสอนในภาพรวมอย่างมีนัยสำคัญทางสถิติ

องค์ความรู้ใหม่

ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 โดยภาพรวมอยู่ในระดับมากที่สุด และสามารถสังเคราะห์เป็นองค์ความรู้เชิงบูรณาการใน 4 มิติ ได้แก่ ด้านการกำหนดวิสัยทัศน์ พันธกิจ เป้าหมาย ด้านการบริหารหลักสูตรและการสอน ด้านการนิเทศการสอน และด้านการสร้างบรรยากาศการเรียนรู้ โดยแต่ละด้านสะท้อนการบริหารงานที่มุ่งเน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างเป็นระบบ และการยกระดับคุณภาพผู้เรียน ทั้งนี้เป็นการบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา ซึ่งเป็นกลไกสำคัญในการเสริมสร้างประสิทธิภาพของภาวะผู้นำทางวิชาการอย่างยั่งยืน สามารถนำเสนอเป็นองค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษาเป็นแผนภาพดังนี้

แผนภาพที่ 1 องค์ความรู้ที่ได้จากการศึกษา

สรุป/ข้อเสนอแนะ

การวิจัยครั้งนี้สรุปได้ว่า ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา ตามหลักอิทธิบาท 4 ส่งผลให้การบริหารงานวิชาการมีประสิทธิภาพและเกิดการพัฒนาอย่างเป็นรูปธรรม โดยผู้บริหารสามารถบูรณาการหลักธรรม ได้แก่ ฉันทะ วิริยะ จิตตะ และวิมังสา เข้ากับกระบวนการบริหารได้อย่างเหมาะสม สอดคล้องกับแนวคิดการบริหารการศึกษาสมัยใหม่ที่เน้นการมีส่วนร่วม การพัฒนาอย่างต่อเนื่อง และการตัดสินใจเชิงเหตุผล ส่งผลให้ครูและบุคลากรมีแรงจูงใจ เกิดความร่วมมือในการพัฒนาหลักสูตรและการจัดการเรียนการสอนอย่างเป็นระบบ รวมถึงการนิเทศการสอนที่ต่อเนื่องและเสริมพลัง อันนำไปสู่การยกระดับคุณภาพสถานศึกษาอย่างยั่งยืน **ข้อเสนอแนะในการนำผลการวิจัยไปใช้** ได้แก่ 1) ด้านนโยบาย ควรกำหนดแนวทางพัฒนาผู้บริหารโดยบูรณาการหลักอิทธิบาท 4 อย่างเป็นรูปธรรม 2) ด้านการมีส่วนร่วม ส่งเสริมความร่วมมือของครู บุคลากร และชุมชน 3) ด้านการเรียนรู้ สนับสนุนการพัฒนาครูผ่านการอบรมและ PLC 4) ด้านสภาพแวดล้อม พัฒนาแหล่งเรียนรู้ที่เอื้อต่อ Active Learning และ 5) ด้านการบริหารจัดการ พัฒนาระบบนิเทศ ติดตาม และประเมินผลโดยใช้ข้อมูลเป็นฐาน **ข้อเสนอแนะในการวิจัยครั้งต่อไป** ควรศึกษาปัจจัยเชิงสาเหตุและพัฒนารูปแบบการบริหารตามหลักอิทธิบาท 2 ในบริบทที่หลากหลาย รวมถึงใช้วิธีวิจัยแบบผสมผสานเพื่อให้ได้ข้อมูลเชิงลึกและสามารถนำไปประยุกต์ใช้ในการยกระดับคุณภาพสถานศึกษาได้อย่างมีประสิทธิภาพและยั่งยืน

เอกสารอ้างอิง

- กรองกาญจน์ อรุณเมฆ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารที่ส่งผลต่อการเป็นองค์การแห่งการเรียนรู้ในสถานศึกษา สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษามัธยมศึกษา เขต 9 .ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยศิลปากร.
- ฉัตรชัย จันทา. (2563). การศึกษาภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาขั้นพื้นฐานในจังหวัดนครพนม .ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- ดาราวรรณ ศรีกาญจนา. (2562). รูปแบบการพัฒนาภาวะผู้นำทางวิชาการตามหลักพุทธธรรมสำหรับผู้บริหารสถานศึกษามัธยมศึกษา สังกัดกรุงเทพมหานคร .ใน วิทยานิพนธ์พุทธศาสตรดุษฎีบัณฑิต สาขาวิชาพุทธบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยมหาจุฬาลงกรณราชวิทยาลัย.
- ทัศนาวรรณประภา. (2560). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษาในอำเภอสอยดาว สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาระถมศึกษาจันทบุรี เขต 2 .ใน วิทยานิพนธ์ปริญญาโทมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยบูรพา.

- พิพัฒน์พงษ์ วิเศษ. (2563). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารโรงเรียนที่ส่งผลต่อประสิทธิภาพการบริหารงานวิชาการในโรงเรียน สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา ประถมศึกษาสกลนคร เขต 3. ใน วิทยานิพนธ์ครุศาสตรมหาบัณฑิต สาขาวิชาการบริหารการศึกษา. มหาวิทยาลัยราชภัฏสกลนคร.
- รัฐธรรมนูญแห่งราชอาณาจักรไทย พุทธศักราช 2560. (2560, 6 เมษายน). *ราชกิจจานุเบกษา*, 134(40 ก), 14.
- สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2. (2568). แผนปฏิบัติการประจำปีงบประมาณ พ.ศ. 2568. สำนักงานเขตพื้นที่การศึกษาประถมศึกษาานครสวรรค์ เขต 2.
- วิมลวรรณ แจ่มนิล, และชนมณี ศิลาณุกิจ. (2564). ภาวะผู้นำทางวิชาการของผู้บริหารสถานศึกษา กลุ่มสหวิทยาเขตศรีนครินทร์ สังกัดสำนักงานเขตพื้นที่การศึกษา มัธยมศึกษากรุงเทพมหานคร เขต 2. วารสารออนไลน์บัณฑิตศึกษา คณะศึกษาศาสตร์ มหาวิทยาลัยรามคำแหง, 2(1), 1-14.
- Blasé, J., & Blasé, R. (2002). *Empowering teachers: What successful principals do*. Corwin Press.